

Habib Özgan

Rabia Öztuzcu

Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep-Turkey
ozgan@gantep.edu.tr, mhtlrb_2008@hotmail.com

<http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2016.11.3.E0024>

ÖĞRETMENLERİN SOSYAL SORUMLULUK TEMELLİ LİDERLİĞE İLİŞKİN ALGILARININ İNCELENMESİ

ÖZ

Bu çalışmanın amacı; öğretmenlerin Sosyal Sorumluluk Temelli Liderliğe ilişkin algılarını belirlemek ve bağımsız değişkenlerle öğretmenlerin Sosyal Sorumluluk Temelli Liderlikle ilgili algıları arasında anlamlı fark olup olmadığını incelemektir. Bu çalışma, öğretmenlere Sosyal Sorumluluk Temelli Liderlikle ilgili bir iç görüş kazandırmayı hedeflemektedir. Çalışmada "Öğretmenlerin Sosyal Sorumluluk Temelli Liderliğe ilişkin algıları nedir?" sorusuna yanıt aranmaktadır. Araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın örneklemini 2015-2016 eğitim öğretim yılında Gaziantep il merkezinde görev yapan 380 öğretmen oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde basit seçkisiz yöntem kullanılmıştır. Külekçi (2015) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Sosyal Sorumluluk Temelli Liderlik Ölçeği" veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Alt problemler için ANOVA ve t-testi uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda öğretmenlerin Sosyal Sorumluluk Temelli Liderliğe ilişkin algıları ile yaş, mesleki kıdem ve çalıştıkları okul türü değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken cinsiyet ve medeni durum değişkeni arasında anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, Sorumluluk, Sosyal Sorumluluk, Liderlik, Sosyal Sorumluluk Temelli Liderlik

THE STUDY OF TEACHERS' SOCIAL RESPONSIBILITY BASED LEADERSHIP PERCEPTIONS

ABSTRACT

The purpose of this study is to determine the teachers' perceptions about Social Responsibility Based Leadership and to examine whether there are significant differences between the independent variables and the teachers' perceptions about Social Responsibility Based Leadership. In this study the main question is that "What are the perceptions of the teachers' about Social Responsibility Based Leadership?" Descriptive survey method was used in this study. The sample of the study consists of the 380 teachers. Simple random sampling was used in this study. The data in the study was obtained by "Social Responsibility Based Leadership Scale" translated into Turkish by Külekçi (2015). Quantitative research methods were used. T-test and analysis of variance (ANOVA) were applied. Findings indicate that there aren't significant differences in the teachers' perceptions about SRBL according to age, professional seniority and the type of school but there are meaningful differences according to sex and marital status.

Keywords: Teacher, Responsibility, Social Responsibility, Leadership, Social Responsibility Based Leadership

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Hızla değişen ve gelişen teknolojiyle birlikte dünya gittikçe küçülmeye devam etmektedir. Ülkeler birbirleriyle daha fazla etkileşim içinde bulunmakta ve bu etkileşim de bireyleri değiştirmekte çoğu zaman da değişime ayak uydurmak zorunda bırakmaktadır. Küreselleşen dünyaya uyum süreci içinde bireyler sadece bu değişimden tek yönlü olarak etkilenmek istememekte bu değişime katkı sağlamak da istemektedirler. Bireylerin dünya üzerindeki bütün canlıları etkileyecek olan değişime katkı sağlayabilmeleri için öncelikle kendi inanç ve değerlerinin farkında olmaları gerekmektedir. Bununla birlikte daha iyi bir toplum yaratmaya gönüllü olmak bireye önemli sorumluluklar yüklemektedir.

Dünya üzerinde yaşayan bütün bireylerin sorumlulukları bulunmakla birlikte bazı bireylerin bu sorumlulukları almak konusunda önceliği vardır. Bu önceliğe sahip bireylerden en önemlisi şüphesiz öğretmenlerdir. Öğretme evrensel bir görev olduğundan öğretmenlerin bu sorumluluğu alabilmesi için gerekli yeterliliklere ve kişisel özelliklere sahip olmaları gerekmektedir. Bir toplumda öz güveni yüksek, etkili iletişim becerilerine sahip, toplumsal sorunlara duyarlı ve bu sorunları çözmeye istekli bireyler yetişebilmesi için öncelikle bu özelliklere sahip öğretmenler bulunmalıdır. Ryan (1960), Good ve Grouws (1979), Rosenshine ve Stevens (1986) ve Confery (1990) bir öğretilerde diğer meslek gruplarına göre daha seçkin özelliklerin bulunması gerektiğini vurgular. Bunlar üstün bilişsel özellikler, yaratıcılık, duygusal uyum, fikirlerini paylaşma, öğrencilere yönelik olumlu tutumlar, öğretmeye dönük olumlu tutuma sahip olma, öğrenci ile iletişimde olmaktan hoşlanma, öğrencilere dönük dostça yaklaşım içinde olma, öğrencileri yargılayıcı davranışlardan kaçınma, anadili iyi kullanma, edebi konularla ve okumayla ilgilenme, müzik ve resimle ilgilenme, sosyal ve toplumsal olaylara etkin katılım, kişisel gelişime önem verme, kendine güven, arkadaşça ilişkilere açık olma, duyarlı, yardımsever, alanında ve insan ilişkileri konusunda özel eğitimli olma, empati kurabilme, doğal ve yapmacıksız olma, demokratik davranışlar sergilemek gibi özelliklere sahip olmaktır (Özabacı ve Acat, 2005). Bu özellikler ve davranışlar öğretmenlerin öğrencilere liderlik etmek konusunda önemli sorumlulukları olduğunu göstermektedir. Grubun amacını belirleyip, grup içi iletişimi sağlayan, yaratıcı, örgütleyici ve düzenleyici tedbirleri alan kişiye lider, grubu bu yönde harekete geçirip belirlenen hedefler doğrultusunda hareket ettirebilme yeteneğine liderlik denilmektedir. Ayrıca liderlik, ortak amaçlar etrafında toplanmış kişiler ile onların davranışlarına yön veren birey arasındaki ilişki olarak tanımlanmaktadır (Eren, 2010).

Sorumluluk; kişinin kendi davranışlarının farkında olması ve bu davranışlarının sonucuna katlanmasıdır. Lickona (1991) sorumluluğu ahlakın aktif yanı olarak tanımlamıştır. Kişinin kendisine ve başkalarına özen ve bakım göstermesini, yükümlülüklerini yerine getirmesini, toplumsal sürece katılmasını, acıları dindirmeye çalışmasını ve de daha iyi bir dünya için çaba harcamasını sorumluluk olarak tanımlamıştır (Akt. Özen, 2013). Sosyal sorumluluk; karar verme sürecinde kişisel-kurumsal karar ve faaliyetlerin tüm sosyal sistem üzerinde yaratacağı etkileri değerlendirme zorunluluğudur (Peltekoğlu, 2001). Sosyal sorumluluk; bireyleri bir amaç için birlikte yaşamaya yönlendiren vicdani kurallar bütünüdür. Sosyal Sorumluluk Temelli Liderlik, grup üyelerini etkileme yoluyla bir grubun karar ve eylemleri üzerinde farkındalık oluşturma anlamına gelir. Sosyal Sorumluluk Temelli Liderler grup üyelerinin refahı ve grubun kararının toplum üzerindeki etkisi ile ilgilenirler (Külekçi, 2015).

İnsanların bir arada yaşamaya başlamasıyla birlikte ortaya çıkan liderlik kavramı ile ilgili zaman içerisinde birçok kuram ve yaklaşımlar bulunmaktadır. Günümüzde en çok kabul gören yaklaşımlar çağdaş liderlik yaklaşımlarıdır. Bu çağdaş liderlik yaklaşımlardan biri de Sosyal Değişim Modelidir. TDK değişimi; bir zaman dilimi içindeki değişikliklerin bütünü ve para aracılığı olmaksızın bir nesnenin dolaysız olarak bir başka nesne ile değiştirilmesi olarak tanımlamıştır. Sosyal değişim de zaman içerisinde toplumda dolayısıyla sosyal ilişkilerde meydana gelen değişikliklerin tamamı olarak tanımlanabilir. Kitle iletişim araçlarının etkisi, teknolojideki gelişmeler, demografik ve kültürel yapıdaki değişimler sosyal değişimi kaçınılmaz hale getirmektedir. Değişimi merkeze alan sosyal değişim modeli ise her bir bireyin diğerlerine karşı sorumluluk hissine sahip olmasını ve bütün olarak daha iyi bir toplum için faaliyette bulunmasını vurgulamaktadır (Wagner, 2009: 10). Bu açıdan bakıldığında sosyal değişim modeli; bireylere toplumsal yardımlaşma ve dayanışma, sorumluluk alma ve farklı bireylerle iş birliği içinde çalışma gibi olumlu kişilik özellikleri kazandırabilecek bir modeldir. Gleason (2012)'e göre olumlu bir sosyal değişim, değişimin önemini bilen sosyal sorumluluk temelli liderler tarafından gerçekleştirilebilir.

Sosyal Sorumluluk Temelli Liderlik değişimi teşvik eden, gerek bireyin gerekse diğer grup üyelerinin değerlerini önemseyen, işbirliğine dayanan bireylerin sorumluluk üstlenmelerini gerektiren bir süreçtir. Bu süreç bireysel, grupsal ve toplumsal olmak üzere 3 seviyeden ve bu her seviyede yer alan 8 boyuttan oluşmaktadır (Külekçi, 2015). Bireysel seviye; kendini bilme, uyum ve sorumluluk boyutlarından oluşur. Kendini bilme; kişinin kendi ruhsal halinin, duygularının, davranışlarının ve değerlerinin farkında olmasıdır. Uyum; bireyin kendi değer ve inançlarıyla davranışlarının tutarlılık göstermesidir. Sorumluluk; topluma hizmet etmek için bireyleri motive eden, ortak çabayı devam ettiren ve zor zamanlarda bu çabayı sürdüren fiziksel ve psikolojik bir enerjiyi kapsamaktadır (Astin ve Astin, 2000: 11). Grupsal seviye; işbirliği, ortak amaç ve medeni tartışma boyutlarından oluşur. İşbirliği; ortak bir amaç etrafında toplanarak birlikte hareket etmektir. Ortak amaç; herhangi bir grubun üyelerinin belirlenmiş bir değer, misyon ve vizyon için birlikte çalışmasıdır. Medeni tartışma; grup üyelerinin birbirlerinin farklı görüşlerine saygılı olmasıdır. Toplumsal seviye vatandaşlık boyutundan oluşmaktadır. Vatandaşlık; birey ve liderlik gruplarının daha geniş topluluk ve toplumla bağ kurmasını sağlayan bir değerdir (HERI, 1996: 65). Değişim sekizinci boyuttur. Değişim; farklılık oluşturma anlamına gelir.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bir toplumda paylaşmaya ve yardımlaşmaya önem veren sosyal sorumluluğa sahip bireylerin yetişmesi eğitim sisteminin önemli bir parçasıdır. Sosyal sorumluluk algıları yüksek bireylerin yetişmesi, sosyal sorumluluk algıları yüksek öğretmen ve öğretmen adayları ile gerçekleşebilir. Bunun için öğretmen ve öğretmen adayları ile ilgili çalışmalar önem arz etmektedir. Alan yazın incelendiğinde sosyal sorumluluk ile ilgili çalışmaların çoğunlukla kurumsal sosyal sorumluluk ve insan kaynakları kapsamında işletmeler bazında ele alındığı görülmektedir (Wilcox, 2006; Alnıaçık ve arkadaşları, 2011; İlic, 2010; Onay, 2003). Bu çalışmaların çoğu sosyal sorumluluğu ekonomi ve işletmeler açısından ele almaktadır. Ancak sosyal sorumluluk ile ilgili algıların artması sadece ekonomiye değil sosyal kalkınmaya da etki edecek önemli bir konudur. Önemli bir konu olmasına rağmen Sosyal

Sorumluluk Temelli Liderlik çalışmalarının sınırlı olduğu görülmektedir. Özellikle Türkiye’de öğretmenler ile ilgili yapılan çalışmalara pek rastlanmamıştır. Sosyal Sorumluluk Temelli Liderlik çalışmalarının yetersiz olması sebebiyle yapılan bu çalışmanın alana katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Ayrıca yapılan çalışmanın öğretmenlerde SSTL ile ilgili farkındalık oluşturmaya çalışması açısından da alana katkı sağlaması beklenmektedir.

Bu çalışmanın amacı; öğretmenlerin Sosyal Sorumluluk Temelli Liderliğe ilişkin algılarını belirlemek ve bağımsız değişkenlerle öğretmenlerin Sosyal Sorumluluk Temelli Liderliğe ilişkin algıları arasında anlamlı fark olup olmadığını incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Öğretmenlerin Sosyal Sorumluluk Temelli Liderliğe ilişkin algılar nedir?
- Öğretmenlerin Sosyal Sorumluluk Temelli Liderliğe ilişkin algılarında; cinsiyete, yaşa, medeni duruma, mesleki kıdeme, çalıştıkları okul türüne göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

3. YÖNTEM (METHOD)

3.1. Araştırmanın Modeli (Research Model)

Araştırma; nicel araştırma yöntemlerinden tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Tarama (survey) araştırmalarda evren ve örneklem bulunur ve örneklemin evreni temsil etmesine büyük önem verilirken amaç, genelleştirilebilir veriler elde etmektir (Kuş, 2009).

3.2. Çalışma Grubu (Sampling of the Study)

Gaziantep ili genelinde okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan öğretmenler evreni oluşturmaktadır. Örneklemi ise 2015-2016 eğitim öğretim yılında Gaziantep ilinde okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan (3 anaokulu, 6 ilkokul, 8 ortaokul ve 3 lise) çeşitli branşlarda 380 (213 Kadın, 167 Erkek) öğretmen oluşturmaktadır. Örneklem basit seçkisiz yöntemle seçilmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı (Data Collection Tool)

Tracy (1998) tarafından geliştirilen ve Külekçi (2015) tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Sosyal Sorumluluk Temelli Liderlik Ölçeği (SSTL)” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Sosyal Sorumluluk Temelli Liderlik Ölçeği’nde yer alan 60 maddelik soruya ek olarak 7 maddelik kişisel bilgiler bölümü eklenmiştir. Yapılan norm çalışması sonuçlarına göre puan aralıkları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Norm çalışması sonuçlarına göre puan aralıkları
(Table 1. Score interval according to the norm studies)

Boyutlar	Düşük	Orta	Yüksek
SSTL (Toplam)	229 ve daha düşük	229.01- 261.99	262 ve üzeri
Kendini Bilme	29 ve daha düşük	29.01- 33.99	34 ve üzeri
Uyum	28 ve daha düşük	28.01- 32.99	33 ve üzeri
Sorumluluk	24 ve daha düşük	24.01- 28.99	29 ve üzeri
İşbirliği	30 ve daha düşük	30.01- 35.99	36 ve üzeri
Medeni Tartışma	22 ve daha düşük	22.01- 25.99	26 ve üzeri
Ortak Amaç	34 ve daha düşük	34.01- 39.99	40 ve üzeri
Vatandaşlık	29 ve daha düşük	29.01- 34.99	35 ve üzeri
Değişim	28 ve daha düşük	28.01- 32.99	33 ve üzeri

3.4. Veri Analizi (Data Analysis)

Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Verilerin normal dağılıp dağılmadığını tespit etmek amacıyla Kolmogorov Smirnov testi uygulanmıştır. Yapılan testler sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle; alt problemler için ANOVA ve t-testi uygulanmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

Araştırmanın bu bölümünde verilerin analizinden elde edilen bulgular tablolar halinde verilmiştir. Öğretmenlerin SSTL ile ilgili algılarına ilişkin bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlerin SSTL'e ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma puanları

(Table 2. Mean and Standard Deviation Scores of teachers' perceptions about SRBL)

Boyutlar	N	\bar{x}	Ss
SSTL (TOPLAM)	380	250,27	1,03
Kendini Bilme	380	31,34	1,09
Uyum	380	29,98	1,13
Sorumluluk	380	24,35	1,27
İşbirliği	380	33,17	1,31
Medeni Tartışma	380	25,57	1,23
Ortak Amaç	380	34,18	1,18
Vatandaşlık	380	33,25	1,49
Değişim	380	29,87	1,05

Tablo 2 incelendiğinde öğretmenlerin SSTL ilişkin algılarının orta düzeyde ($\bar{X}=250,27$) olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin SSTL ilişkin algıları alt boyutlar bazında incelendiğinde; bütün alt boyutlarda (kendini bilme, uyum, işbirliği, medeni tartışma, ortak amaç, vatandaşlık, değişim) öğretmenlerin SSTL algılarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Öğretmenlerin SSTL'ye ilişkin algılarında cinsiyet değişkeni ile ilgili bulgular Tablo 3'de verilmiştir. Tablo 3 incelendiğinde; genel toplamda öğretmenlerin SSTL ilişkin algıları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p<.05$). Toplam SSTL algılarına bakıldığında kadın öğretmenlerin SSTL algılarının ($\bar{X}=253,37$) erkek öğretmenlere göre ($\bar{X}=247,18$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Alt boyutlar bazında incelendiğinde; kendini bilme, uyum, sorumluluk, işbirliği, ortak amaç ve değişim alt boyutlarında cinsiyet değişkeni ile öğretmenlerin SSTL algıları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p<.05$). Medeni tartışma ve vatandaşlık alt boyutlarında ise anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>.05$).

Kadın öğretmenlerin kendini bilme, uyum, sorumluluk, işbirliği, ortak amaç, vatandaşlık ve değişim alt boyutlarında orta; medeni tartışma alt boyutunda yüksek ($\bar{X}=26,78$) SSTL algılarına sahip olduğu görülmektedir. Erkek öğretmenlerin SSTL algılarının kendini bilme, uyum, medeni tartışma, vatandaşlık ve değişim alt boyutlarında orta; sorumluluk ve ortak amaç alt boyutlarında düşük; işbirliği alt boyutunda yüksek ($\bar{X}=36,75$) olduğu görülmektedir. Kendini bilme, sorumluluk, medeni tartışma, ortak amaç, vatandaşlık ve değişim alt boyutlarında kadın öğretmenlerin SSTL algıları erkek öğretmenlerden

yüksektir.Uyum ve işbirliği alt boyutlarında erkek öğretmenlerin SSTL algıları kadın öğretmenlerden yüksektir. Öğretmenlerin SSTL'ye ilişkin algılarında yaş değişkeni ile ilgili bulgular Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin SSTL algılarının cinsiyet değişkenine göre t-testi sonuçları

(Table 3. T-test results of teachers' perceptions about SRBL in accordance with gender)

Boyutlar	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	Sd	t	p
SSTL (Toplam)	Kadın	213	253,37	1,231	376	3,268	,010
	Erkek	167	247,18	,864			
Kendini Bilme	Kadın	213	32,61	,971	376	4,746	,002
	Erkek	167	30,07	1,029			
Uyum	Kadın	213	28,33	,819	376	4,347	,000
	Erkek	167	31,13	1,019			
Sorumluluk	Kadın	213	25,17	,963	376	6,521	,000
	Erkek	167	23,48	1,025			
İşbirliği	Kadın	213	29,40	,996	376	4,720	,000
	Erkek	167	36,75	,984			
Medeni Tartışma	Kadın	213	26,78	,710	376	,877	,070
	Erkek	167	23,36	,788			
Ortak Amaç	Kadın	213	35,17	1,021	376	4,622	,001
	Erkek	167	33,19	1,036			
Vatandaşlık	Kadın	213	34,43	,811	376	,415	,090
	Erkek	167	33,12	,931			
Değişim	Kadın	213	31,15	,765	376	2,299	,003
	Erkek	167	28,56	,827			

Tablo 4. Öğretmenlerin SSTL algılarının yaş gruplarına göre ANOVA testi sonuçları

(Table 4. ANOVA results of teachers' perceptions about SRBL in terms of age groups)

Boyutlar	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	Sd	t	p
SSTL (Toplam)	GA	,567	1,089	4	,311	,817	---
	Gİ	1379,335	,608	376			
	Toplam	1379,902	1,967	380			
Kendini Bilme	GA	9,920	2,536	4	1,930	,072	---
	Gİ	1940,759	1,076	376			
	Toplam	1950,679		380			
Uyum	GA	,224	,075	4	,069	,976	---
	Gİ	2452,199	1,081	376			
	Toplam	2452,423		380			
Sorumluluk	GA	4,615	1,538	4	1,794	,146	---
	Gİ	1946,065	,858	376			
	Toplam	1950,679		380			
İşbirliği	GA	5,172	1,109	4	2,468	,060	---
	Gİ	1523,026	,606	376			
	Toplam	1528,198		380			
Medeni Tartışma	GA	1,727	,576	4	,856	,463	---
	Gİ	1526,470	,673	376			
	Toplam	1528,198		380			
Ortak Amaç	GA	3,742	1,247	4	1,857	,0135	---
	Gİ	1524,456	,672	376			
	Toplam	1524,198		380			
Vatandaşlık	GA	,263	,088	4	,161	,923	---
	Gİ	1236,606	,545	376			
	Toplam	1236,870		380			
Değişim	GA	2,927	1,463	4	2,692	,068	---
	Gİ	1233,943	,544	376			
	Toplam	1236,870		380			
Notasyon	GA	Gruplararası		Gİ	Gruplariçi		

Öğretmenlerin toplam SSTL algılarının yaş gruplarına göre ANOVA testi sonuçlarına bakıldığında; yaş grupları ile öğretmenlerin SSTL algıları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($F(4,376)=,311$). Yaş değişkeni ile ilgili istatistik sonuçları alt boyutlar bazında incelendiğinde; bütün alt boyutlarda (kendini bilme, uyum, işbirliği, medeni tartışma, ortak amaç, vatandaşlık, değişim) öğretmenlerin SSTL algıları ile gruplar arası, gruplar içi ve toplamda anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>.05$).

Öğretmenlerin SSTL'ye ilişkin algılarında medeni durum değişkeni ile ilgili bulgular Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin SSTL algılarının medeni durum değişkenine göre t- testi sonuçları
(Table 5. T-test results of teachers' perceptions about SRBL in accordance with marital status)

Boyutlar	Gruplar	N	\bar{x}	Ss	Sd	t	p
SSTL (Toplam)	Evli	246	265,38	,710	376	4,265	,000
	Bekar	134	237,23	,788			
Kendini Bilme	Evli	246	35,63	1,0211	376	4,456	,001
	Bekar	134	30,03	1,036			
Uyum	Evli	246	29,33	,881	376	6,269	,030
	Bekar	134	30,13	,931			
Sorumluluk	Evli	246	28,51	,765	376	5,433	,000
	Bekar	134	29,48	,827			
İşbirliği	Evli	246	34,40	,672	376	4,429	,002
	Bekar	134	29,73	,922			
Medeni Tartışma	Evli	246	26,78	,817	376	4,484	,000
	Bekar	134	25,38	,783			
Ortak Amaç	Evli	246	35,17	,82	376	4,849	,001
	Bekar	134	37,25	,770			
Vatandaşlık	Evli	246	35,28	,745	376	6,458	,000
	Bekar	134	31,23	,723			
Değişim	Evli	246	28,13	,738	376	5,211	,000
	Bekar	134	34,07	1,023			

Tablo 5 incelendiğinde; öğretmenlerin toplam SSTL algılarında medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($p<.05$). Toplam SSTL algılarına bakıldığında evli öğretmenlerin SSTL algılarının yüksek ($\bar{X}=265,38$) erkek öğretmenlerin SSTL algılarının orta düzeyde ($\bar{X}=237,23$) olduğu tespit edilmiştir. Evli öğretmenlerin SSTL algılarının bekar öğretmenlerden yüksek olduğu belirlenmiştir.

Alt boyutlar bazında incelendiğinde; bütün alt boyutlarda (kendini bilme, uyum, işbirliği, medeni tartışma, ortak amaç, vatandaşlık, değişim) medeni durum değişkeni ile öğretmenlerin SSTL algıları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p<.05$).

Evli öğretmenlerin kendini bilme, medeni tartışma ve vatandaşlık alt boyutlarında yüksek; uyum, sorumluluk, işbirliği, ortak amaç ve değişim alt boyutlarında orta düzeyde SSTL algılarına sahip olduğu görülmektedir. Bekar öğretmenlerin SSTL algılarının kendini bilme, uyum, medeni tartışma, ortak amaç ve vatandaşlık alt boyutlarında orta; sorumluluk ve değişim alt boyutlarında yüksek; işbirliği alt boyutunda düşük ($\bar{X}=29,73$) olduğu tespit edilmiştir. Kendini bilme, işbirliği, medeni tartışma ve vatandaşlık alt boyutlarında evli öğretmenlerin SSTL algıları bekar öğretmenlerden yüksektir. Uyum,

sorumluluk, ortak amaç ve değişim alt boyutlarında bekar öğretmenlerin SSTL algıları evli öğretmenlerden yüksektir.

Öğretmenlerin SSTL'ye ilişkin algılarında mesleki kıdem değişkeni ile ilgili bulgular Tablo 6'de verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmenlerin SSTL algılarının mesleki kıdem değişkenine göre ANOVA testi sonuçları

(Table 6. ANOVA results of teachers' perceptions about SRBL in terms of professional seniority)

Boyut	Varyans kaynağı	Kareler Top.	Kareler Ort.	Sd	f	P	Fark Grupları
SSTL (Toplam)	GA	6,685	3,343	4	,217	,913	---
	Gİ	1373,217	,605	376			
	Toplam	1379,902		380			
Kendini Bilme	GA	2,036	1,018	4	,530	,080	---
	Gİ	2450,387	1,079	376			
	Toplam	2452,423		380			
Uyum	GA	12,273	6,136	4	,136	,816	---
	Gİ	1938,406	,854	376			
	Toplam	1950,679		380			
Sorumluluk	GA	15,217	7,608	4	1,614	,123	---
	Gİ	1512,981	,667	376			
	Toplam	1528,198		380			
İşbirliği	GA	6,252	3,126	4	,345	,090	---
	Gİ	1230,618	,542	376			
	Toplam	1236,870		380			
Medeni Tartışma	GA	6,685	3,343	4	,526	,647	---
	Gİ	1373,217	,605	376			
	Toplam	1379,902		380			
Ortak Amaç	GA	2,036	1,018	4	,943	,865	---
	Gİ	2450,387	1,079	376			
	Toplam	2452,423		380			
Vatandaşlık	GA	12,273	6,136	4	1,186	,238	---
	Gİ	1938,406	,854	376			
	Toplam	1950,679		380			
Değişim	GA	15,217	7,608	4	1,415	,347	---
	Gİ	1512,981	,667	376			
	Toplam	1528,198		380			
Notasyon	GA	Gruplararası		Gİ	Gruplarıçi		

Öğretmenlerin toplam SSTL algılarının mesleki kıdem değişkenine göre ANOVA testi sonuçlarına bakıldığında; mesleki kıdem ile öğretmenlerin SSTL algıları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($F(4,376=,217)$). Mesleki kıdem değişkeni ile ilgili istatistik sonuçları alt boyutlar bazında incelendiğinde; bütün alt boyutlarda (kendini bilme, uyum, işbirliği, medeni tartışma, ortak amaç, vatandaşlık, değişim) öğretmenlerin SSTL algıları ile gruplar arası, gruplar içi ve toplamda anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p>.05$).

Öğretmenlerin SSTL'ye ilişkin algılarında çalıştıkları okul türü değişkeni ile ilgili bulgular tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlerin SSTL algılarının çalışılan okul türü değişkenine göre ANOVA testi
(Table 7. ANOVA results of teachers' perceptions about SRBL in terms of type of the school)

Boyut	Varyans kaynağı	Kareler Top.	Kareler Ort.	Sd	f	P	Fark Grupları
SSTL (Toplam)	GA	3,268	1,089	4	,217	,913	---
	Gİ	1376,633	,607	376			
	Toplam	1379,902		380			
Kendini Bilme	GA	2,617	,872	4	1,530	,080	---
	Gİ	2449,806	1,080	376			
	Toplam	2452,423		380			
Uyum	GA	3,682	1,227	4	,136	,816	---
	Gİ	1946,998	,858	376			
	Toplam	1950,679		380			
Sorumluluk	GA	3,742	1,247	4	1,614	,123	---
	Gİ	1524,456	,672	376			
	Toplam	1528,198		380			
İşbirliği	GA	2,690	,897	4	1,345	,090	---
	Gİ	1234,180	,544	376			
	Toplam	1528,198		380			
Medeni Tartışma	GA	4,934	2,467	4	,526	,647	---
	Gİ	1374,968	,606	376			
	Toplam	1379,902		380			
Ortak Amaç	GA	4,752	2,376	4	,943	,865	---
	Gİ	2447,671	1,078	376			
	Toplam	2452,423		380			
Vatandaşlık	GA	6,384	3,192	4	1,186	,238	---
	Gİ	1944,296	,857	376			
	Toplam	1950,679		380			
Değişim	GA	7,057	3,529	4	1,415	,347	---
	Gİ	1521,140	,670	376			
	Toplam	1528,198		380			
Notasyon	GA	Gruplararası		Gİ	Gruplarıçi		

Tablo 7 incelendiğinde öğretmenlerin SSTL algılarında okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir ($F(4,376) = 1,217$). Okul türü değişkeni ile ilgili ANOVA sonuçları alt boyutlar bazında incelendiğinde; bütün alt boyutlarda (kendini bilme, uyum, işbirliği, medeni tartışma, ortak amaç, vatandaşlık, değişim) öğretmenlerin SSTL algıları ile gruplar arası, gruplar içi ve toplamda anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($p > .05$).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS)

Bu araştırmada; öğretmenlerin Sosyal Sorumluluk Temelli Liderliğe ilişkin algılarını belirlemek ve bağımsız değişkenlerle öğretmenlerin Sosyal Sorumluluk Temelli Liderliğe ilişkin algıları arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Verilerin analizleri sonucunda; öğretmenlerin SSTL ilişkin algılarının toplamda ve bütün alt boyutlarda orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir ülkenin kaderinin gelecek nesiller tarafından belirleneceği ve gelecek nesilleri de öğretmenlerin yetiştireceği göz önünde bulundurulduğu zaman öğretmenlerin sosyal sorumluluğa sahip birer lider olması büyük önem arz etmektedir. Öğretmenlerin Sosyal Sorumluluk Temelli Liderliğe ilişkin algılarının orta düzeyde olması

dikkate alındığında bu durumun nedenlerini ortaya çıkarmak için nitel çalışmaların yapılması ve öğretmenlerin Sosyal Sorumluluk Temelli Liderliğe ilişkin algılarını arttırmaya yönelik çalışmaların arttırılması önerilmektedir.

Öğretmenlerin SSTL algılarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre; kadınlar erkeklerden daha yüksek SSTL algısına sahiptir. Hızlı sosyal ve kültürel değişimler sonucu kadınların görev ve sorumluluklarında değişiklikler meydana gelmiştir. Özellikle kadınların iş yaşamında daha fazla yer alması onların sorumluluklarının artmasına neden olmuştur. Aynı zamanda kadınlar toplumsal hayata katkı sağlamak, gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakmak ve başkalarının hayatlarına anlam kazandırmak gibi konularda kendilerini sorumlu hissetmektedirler. Bu sorumlulukları yerine getirebilmek için daha fazla çaba göstermeleri kadınların SSTL algılarının yüksek olmasının sebepleri arasında gösterilebilir. Cinsiyet değişkenine göre medeni tartışma ve vatandaşlık alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ortaya çıkan farklılığın nedenlerini ortaya çıkarmak için nitel bir çalışma yapılması önerilmektedir.

Öğretmenlerin toplam SSTL algılarında ve bütün boyutlarda yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre; her yaş grubundan öğretmenin SSTL algılarının benzerlik gösterdiği ve yaş arttıkça öğretmenlerin SSTL algılarının artmadığı söylenebilir.

Öğretmenlerin toplam SSTL algılarında ve bütün boyutlarda medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu ve sonucun evli öğretmenler lehine olduğu belirlenmiştir. Norm çalışması sonuçlarına göre; bekâr öğretmenlerin SSTL algılarının orta, evli öğretmenlerin ise yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Evli öğretmenlerin kendileri, eşleri ve çocukları için güvenli bir hayat sağlamak istemeleri, sosyal ilişkilere daha çok önem vermeleri ve alevi sorumluluklarının daha fazla olması evli öğretmenlerin SSTL algılarının yüksek olma nedenleri arasında gösterilebilir.

Öğretmenlerin toplam SSTL algılarında ve bütün alt boyutlarda mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre; meslekte geçirilen yıl arttıkça öğretmenlerin SSTL algılarının değişmediği söylenebilir. Bu konu ile ilgili olarak öğretmenlerin yıllar içinde kendilerini geliştirmedikleri, toplumsal değişime katkı sağlama konusunda istekli olmadıkları ve tükenmişlik sendromu yaşıyor olabilecekleri yorumu yapılabilir. Tükenmişlik; hizmet sektörü çalışanları olan doktorlar, hemşireler, hastabakıcılar, avukatlar, öğretmenler, akademisyenler, polisler, bankacılar, sosyal hizmet görevlileri, çocuk bakıcıları, çeşitli işletmelerin müşteri hizmetleri temsilcileri ve herhangi bir alanda yönetici kademesinde görev yapanlarda, diğer meslek gruplarına oranla daha yüksektir (Ensari ve Tuzcuoğlu, 1995; Ergin, 1995; Aslan, vd, 2005). Öğretmenlerin, SSTL'e ilişkin algılarını etkileyebilecek bir sorun olan tükenmişlik hissini azaltmaları önerilmektedir. Öğretmenlik mesleği ile ilgili gerçekçi hedefler belirlemek, toplumun ihtiyaçlarını takip etmek, değişime öncülük etmeye gönüllü olmak ve kişisel gelişime önem vermek öğretmenlere verilebilecek öneriler arasında sayılabilir.

Öğretmenlerin toplam SSTL algılarında ve bütün alt boyutlarda okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre; okul türü değiştikçe öğretmenlerin SSTL algılarının değişmediği söylenebilir.

Yerel, bölgesel, ulusal ve hatta küresel yapıyı etkileyebilme gücüne sahip olan öğretmenlerin Sosyal Sorumluluk Temelli Liderlik

algılarının yüksek olmasının toplumsal değişime ve sosyal farkındalığa olumlu katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Bu denli önemli olan Sosyal Sorumluluk Temelli Liderlik konusunda yapılan araştırma sayısının az olduğu göz önünde bulundurulduğunda araştırmacılara hem nitel hem de nicel araştırmalar yapmaları önerilmektedir. Öğretmenlerin SSTL'e ilişkin algılarını arttırmak için yıl içerisinde sosyal sorumluluk ile ilgili projelerin geliştirilmesi ve seminer dönemlerinde uygulanması, sosyal sorumluluk projelerini destekleyen öğretmen topluluklarının kurulması ve projelerin MEB tarafından desteklenmesi önerilmektedir.

NOT (NOTICE) :

Bu çalışma, 11-14 Mayıs 2016 tarihleri arasında Muğla'da yapılan 15. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulduktan sonra genişletilmiş ve yeniden yapılandırılmıştır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Alnıaçık, Ü. Develi İldem, E., Giray, C. ve Alnıaçık, E., (2011). Küresel Firmaların Yerel Sosyal Sorumluluk Faaliyetleri Marka Değeri ve Marka Tercihini Nasıl Etkilemektedir? Öneri. Cilt:9, Sayı:35, ss: 83-91.
- Aslan, D. Kiper, N. Karaağaoğlu, E. Topal, F. Güdük, M. ve Cengiz, Ö.S., (2005). Türkiye'de Tabip Odalarına Kayıtlı Olan Bir Grup Hekimde Tükenmişlik Sendromu ve Etkileyen Faktörler. Türkiye Tabip Odaları Birliği Yayınları, Ankara.
- Astin, A.W. and Astin, H.S., (2000). Leadership Reconsidered: Engaging Higher Education in Social Change. Battle Creek, MI: W.K. Kellogg Foundation, pp. 3-25.
- Confery, J., (1990). What Constructivism Implies for Teaching. In Constructivist Views on The Teaching and Learning of Mathematics, ed.R.Davis, C.Maher,& N.Noddingo. Reston, VA: National Council of Teachers of Mathematics.
- Ensari, H. ve Tuzcuoğlu, S., (1995). "Marmara Üniversitesine Bağlı Fakültelerde Görev Yapan Yönetici ve Öğretim Elemanlarının Meslekten Yılgınlıklarında Kişilik Özelliklerinin Rolü" Öneri Dergisi, 2(11), ss.51-63.
- Eren, E., (2010). Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi, (12th ed.). İstanbul: Beta Yayınevi, ss:435
- Ergin, C., (1995). "Akademisyenlerde Tükenmişlik ve Çeşitli Stres Kaynaklarının İncelenmesi". Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 12(1-2), ss.37-50.
- Gleason, M. C., (2012). Mentoring Influence on Socially Responsible Leadership Capacity Based On Institutional Carnegie Classification. Doctoral Dissertation. Iowa State University, Ames, Iowa. (AAT 12329).
- Good, T.L. and Grouws, D.A., (1979). The Missouri Mathematics Effectiveness Project. Journal of Educational Psychology 71(79) 357-375.
- HERI, A., (1996). A Social Change Model Of Leadership Development, Guidebook III. Higher Education Research Institute, Los Angeles, CA., pp. 4-65.
- Kelgökmen İlic, D., (2010). İşletmelerin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Literatür Taraması. Ege Akademik Bakis 10(1) : 303-318.
- Kuş, E., (2009). Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri Nicel Mi? Nitel mi?, Ankara:Anı yayıncılık.

-
- Külekçi, E., (2015). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Sorumluluk Temelli Liderlik Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Deneysel Bir Çalışma (Doktora Tezi).Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı. Gaziantep. ss:39-40.
 - Onay, A., (2003). Kurumsal Sosyal Sorumluk. Kurgu Dergisi, Sayı: 20, 101-109.
 - Özabacı, N. ve Acat, B.M., (2005). Öğretmen Adaylarının Kendi Özellikleri İle İdeal Öğretmen Özelliklerine Dönük Algılarının Karşılaştırılması, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, sayı:42, ss:214.
 - Özen, Y., (2013). Sorumluluk Duygusu ve Davranışı Ölçeğinin Geliştirilmesi Güvenirliği ve Geçerliliği, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, Sayı:7, ss:344.
 - <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/gumussosbil/issue/viewFile/5000000463/50000000753#page=352>
 - Peltekoğlu, F.B., (2001). Halkla İlişkiler Nedir. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
 - Rosenshine, B.ve Stevens, R., (1986); Teaching Functions, In Handbook of Research on Teaching, ed. M.C. Wittrock,3rded. New York:Macmillan.
 - Ryan, D., (1960). Characteristics of Effective Teachers. Washington, DC: American Council on Education.
 - TDK Resmi Web Sitesi, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.569fb9880753b9.07798847 (Erişim Tarihi: 19.01.2016).
 - Wagner, W., (2009). What is social change. In: Leadership For A Better World Understanding The Social Change Model of Leadership Development. Komives, S.R. and Wagner, W. (Ed.). Jossey Bass, U.S.A. pp. 7-41.
 - Wilcox, T., (2006). Human research development as an element of corporate social responsibility. Asia Pasific Journal of Human Resources. 44(2).